

تاریخ: 10 جنوری 2021

نویسنده: داکتر عبدالکریم وزیری
بخش: زراعت و مالداري

اسپند

لاتین : Peganum harmala
انگلیسی: African rue, Syrian rue
آلمانی: Harmalkraut, Steppenraute

اسپند (اسفند) یک گیاه بومی دایمی بوده، به فامیل (Nitrariaceae) متعلق می باشد. جایگاه اصلی این گیاه که به شکل بته در دشتها و صحرا ها می روید، در غرب آسیا الی نیم قاره هند و مناطق مدیترانه می باشد.

این بته دارای یک تنه واحد نبوده، بلکه از شروع رویش به گونه منقسم و شاخه ئی به ارتفاع 25 الی 50 سانتی متر، بعضاً تا 70 سانتی متر بلند شده، شاخه های متعدد تشکیل میدهد که همه برهنه و کل می باشند.

اسپند ریشه قوی داشته، نموی آن نظر به شرایط آبی زمین فرق می کند. طوریکه در جا های کم آب و خشک تا عمق 6 متر به زمین فرو می رود.

برگهای بته اسپند به طور متناوب به طول 4 تا 8 سانتی متر بالای ساقه ها (شاخچه ها) قرار داشته، شکل آنها دراز، باریک و گوشتی بوده، بوی نامطبوع مخصوص دارد.

تصاویر 1 - 4: بته - گل - میوه (غوزه) - دانه (تخم و یا بذر)

دمگل اسپند نخ مانند به طول 10 تا 25 ملی متر نسبتاً بزرگ به قطر 2 تا 5,2 سانتی متر بوده، رنگ سفید مایل به سبز داشته، دارای 5 گلبرگ می باشد که معمولاً بطور جداگانه در مقابل برگهای قسمت بالائی ساقه قرار دارند. کاسبرگهای آن برهنه به طول 10 تا 15 ملی متر به شکل منظم، مانند یک جام، گلها را در بر می گیرند.

اسپند یک نبات دو جنسه بوده، یعنی هردو آله های تکثری (ماده و نر) در یک گل قرار دارد. تکثر آن توسط گرده افشانی خودی یا (Self Pollination) صورت می گیرد. غوزه آن به بزرگی تقریباً 10 ملی متر به شکل صاف سه لبه و تقریباً کروی بوده که در بین آن تا 50 عدد تخم می روید. تخم اسپند سه رخه، رنگ آن تاریک نزدیک به سیاه، بزرگی آن 2 ملی متر بوده، بوی تیز و مزه تلخ دارد.

اسپند از صد ها سال به این سو به نسبت تأثیر خمار کننده و داروئی آن، نه تنها ارزش بلند صحتی دارد، بلکه به حیث یک گیاه مقدس در مراسم مذهبی نیز مورد استفاده قرار می گیرد.

در افغانستان سوختاندن دانه اسپند سابقه تاریخی دارد. مردم به این باورند که دود دانه اسپند باعث دفع و جلوگیری نگاه های شوم و نیات بد شده، انسان را از شر آنها محفوظ میدارد.

دانه اسپند به نسبت داشتن مقدار زیاد مواد الکالوئیدی مانند Harmin, Harman, Harmalin, Harmol, Harmidin, Pegalin, Tetrahydroharman, Vasicinon und Vasicin ارزش بلند داروئی دارد. به همین منظور در طب یونانی برای علاج امراض تناسلی، درد معده، اختلالات عصبی، تحریک عملیات جنسی، افسردگی و غیره مورد استفاده قرار می گیرد. در طب هندی برای تداوی تبخال، ریزش مو و زخم بکار برده می شود.

مقدار مورد استفاده بین 2 الی 5 گرام بوده، اول جویده و بعداً با آب صرف می شود. بیشتر از این مقدار مجاز نیست، زیرا باعث بروز تکالیف روحی و جسمی می شود.

همچنان از تخم اسپند برای تولید رنگ طبیعی در قالین بافی استفاده می شود.

به صفحه قاموس کبیر افغانستان خوش آمدید

تیم بنیان گذار این قاموس آرزو دارد، داشته های این گنجینه که نمایانگر اصالت افغانستان باستان است شما را تا حد لازم مدد رساند